

Nr 92.

Av herr **Branting m. fl.**, om åtgärder till bevarande av de svenska skogarna för brand i händelse av krig.

Härmed motioneras om åtgärder till bevarande av de svenska skogarna för brand i händelse av krig.

Vid krig i Sverige under torra vår- och sommarmånader är enligt vår mening att befara en katastrofal skadegörelse på den svenska skogen genom brand utspridd ifrån fientliga flygplan. Genom en mängd stora skogsbränder, systematiskt anstiftade vid den farligaste tidpunkten, torde en hänsynlös fiende säkerligen kunna utan större svårigheter tillfoga svenska folket en skada, som omedelbart kan uppgå till hundratals miljoner kronor och vars verkningar för framtiden på klimat, livsbetingelser och folkhushållning skulle vara oöverskådliga. Blotta hotet om ett dråpslag mot de svenska skogarna måste betraktas som ett synnerligen starkt politiskt påtryckningsmedel. Vi anse det därför vara en viktig, trängande försvarsuppgift, att vissa skyddsåtgärder på detta område planeras och förberedas. Ingen svensk i ansvarig ställning lärer under nuvarande politiska läge våga försäkra, att skyddsåtgärder mot av krig förorsakad skogsbrand icke skola behövas redan under instundande sommar eller höst.

I pressen ha då och då synts uttalanden i denna fråga från håll, där man tycks hava gjort anspråk på viss sakkunskap, och i de allra flesta fall ha dessa uttalanden gått i »lugnande» riktning. Man har bagatelliserat faran från luften för skogarna, liksom man förut länge nog bagatelliserat faran från luften för städerna. Delvis torde väl dessa yttranden ha grundat sig på en förment saklig motivering, men möjligt är ju också att vederbörande velat undvika att bringa det utomordentligt vittomfattande skogsbrandsproblemet i händelse av krig i förgrunden, förmenande kanske att däråt intet vore att åtgöra, eller att i varje fall andra försvarsintressen borde komma i första hand. Härmed må förhålla sig hur som helst, vi hålla före att de sålunda till uttryck komna meningarna icke äro riktiga. Vi tro att den angivna faran är för handen och att den är utomordentligt allvarlig, men också att den kan mötas med rationella motåtgärder, om dessa vidtagas i tid.

Hur kan, till att börja med, *någon* i frågans nuvarande läge göra anspråk på en verklig, omfattande och tillförlitlig sakkunskap i detta ämne? Här rör man sig uppenbarligen på ett komplicerat skogsvårdstekniskt, militärt, meteorologiskt och brandtekniskt område, där hittills nästan varje praktisk erfarenhet saknas. Det har ännu aldrig förekommit ett modernt krig med stora insatser av flyg under den torra och heta årstiden i ett land med ett

sådant skogsbestånd och en sådan markbeskaffenhet som i Sverige. Under kriget i Spanien 1936—39, vilket förvisso utspelats under torra och heta klimatiska förhållanden, nyttjades som bekant brandbomber i stor myckenhet emot de bebyggda orterna, men några stora skogar att antända existerade knappast, icke heller förelåg något militärt, politiskt eller ekonomiskt intresse att tillgripa en sådan taktik. I Spanien är markytan ofta bar eller sparsamt bevuxen, jorden ligger naken och den vanligen glesa trädväxtligheten hämtar den nödvändiga fuktigheten från djupare jordlager. När likväl skogen antändes, vilket hände, fanns icke de naturliga förutsättningarna för att elden skulle sprida och utveckla sig till stor förhärjande skogsbrand.

I förbigående må dock erinras om krigens betydelse för skogen även i detta land; många spanska landskap, som nu ligga kala och ökenlika, ha fordom varit täckta av lummiga skogar. Det anses att växtligheten här, liksom t. ex. på Jutland, i de svenska västkustlandskapen och på många andra ställen i Europa, åtminstone delvis förstörts genom eld, uppkommen under krigstider. Men forna tiders möjligheter att sprida eld och brand voro likväl obetydliga i jämförelse med nutidens.

Det nyss avslutade tyska kriget mot Polen fördes under senhösten, huvudsakligen på stora slättlandskap. När mot slutet av krigsperioden striderna till en del utkämpades i de polska skogarna, hade höstnederbörden redan börjat och för övrigt var det härvid blott frågan om guerillastrider. Varken krigsföretagen i Nordafrika, Syrien eller Kina erbjuda heller några hållpunkter för bedömande av nu föreliggande spörsmål. Kriget i Finland, där förhållandena mest likna våra, har hittills härjat under sträng nordisk vinter, varunder de finska skogarna varit praktiskt taget oantändbara. Det synes således obestriddigt att några erfarenheter icke kunna åberopas från senare tiders krig till bedömande av frågan om möjligheten att med aeroplan och brandbomber åstadkomma skogseld av större betydelse.

De »sakkunnigas» uttalanden i dessa ämnen giva närmast det intrycket, att stora skogseldar över huvud taget icke kunna förekomma i vår tid. Vi vilja därför hämta några erinringar härom ur en populär framställning »Jordens rikedomar» av den i Tyskland bosatta ryska författaren J. Semjonow (s. 139):

»Europa har ingen föreställning om omfattningen av de skogseldar, som härjat i Amerika. Om skogen fattar eld i en trakt, där det inte finns en mänsklig varelse på hundratals kilometer, så fortsätter den att brinna, tills elden kommer fram till en stor flod, tills vinden vänder sig eller tills skogen är slut. Likadana eldar förekomma på den sibiriska taigan.

Den största skogselden i modern tid i Tyskland inträffade år 1904 vid Primkenau i Schlesien. Gnistorna från ett lokomotiv satte eld på 6.200 hektar skog. Skadan taxerades till nära 3 miljoner mark. Men vad vill det säga i jämförelse med Amerika! I augusti 1910 förintade elden i staten Idaho

några dussin småsamhällen; åtta städer och hundratals människor gingo under i lågorna. År 1908 gick ett flöde av eld över ett bälte av 300 kilometer. Skadorna uppskattades till en halv miljard. År 1871 brann en hel stat bokstavligen upp — några miljoner hektar skog, tio gånger så mycket som För-
enta Staternas årliga träförbrukning på den tiden.»

Det är att observera att dessa notiser hämtats ifrån fall, där man i motsats till under krigsförhållanden kunnat omsider uppbåda en stor myckenhet släckningsmanskaper och mobilisera det fredliga samhällets alla möjligheter för eldens begränsning och släckande. Men en annan synpunkt är också att observera: samtliga dessa exempel på stora skogseldar äro hämtade från barrskogsområden på norra halvklotet, där 95 % av all barrskog växer. Beträffande brandfaran för skogen erinra vi också därom, att enligt uppgift i Nordisk Familjebok premierna för skogsbrandsförsäkring i Sverige beräknades till 2 promille för lövskog, men 5 promille för barrskog, med andra ord eldfaran för barrskog har ansetts mer än dubbelt så stor som eldfaran för lövskog. Faktiskt planteras ju också lövskog såsom ett direkt skydd mot eldfara.

Om vissa »experter» uttalat sig lugnande och bagatelliserande om faran för skogsbrand, åstadkommen av fientligt flyg, vet likväl varje lekman i Sverige, att gnistor från lokomotiv eller eldar, upptända av oförsiktigt camping-folk, ha vållat mycken förhärjande brand i vårt land. Varje lekman måste då också förstå, att några hundra eller tusen brandbomber t. ex. om 1 kg. eller mindre, utvecklande en hetta av flera tusen grader Celsius och utspridda från flygmaskiner en blåsig sommardag mil efter mil över torra skogsmarker, med största sannolikhet måste föranleda ohyggliga eldsvådor. För övrigt kan man naturligtvis förutsätta användning av bomber, speciellt konstruerade för att antända skog från luften. Härtill kommer, att man under krigstid måste förutse att *ingen eller ytterst ringa tillgång finnes på dugligt släckningsmanskaper*. Kvinnor, barn och åldringar kunna icke förväntas göra stora insatser under det hårda arbete som här förutses. Under dessa perspektiv synes lekmannaförståndet böra taga detta spörsmål i egna händer, om verkligen den militära expertisen eller någon annan under ansvar skulle vidhålla, att ingen allvarlig fara genom eld från luften kan hota den svenska skogen.

Enligt uppgift utgöres ungefär halva Sveriges yta av skogsterräng. Den som haft tillfälle att flyga i olika riktningar över den europeiska kontinenten och över Sverige får ett omedelbart intryck av den stora geografiska olikheten — där består landet mest av åkrar och fält, här ser man skogar och sjöar och åter skogar! Denna iakttagelse bekräftas ju också av tillgängliga kartor över Europas skogsområden, som visa att Skandinavien, Finland och norra Ryssland stå i en särklass med avseende på skogsförekomsten. Man

bör därför icke i Sverige vid bedömande av nu ifrågavarande spörsmål taga intryck av uppfattningar eller åsikter, som till äventyrs äro förhärskande i tyska, engelska eller franska militärkretsar. Förhållandena i vårt land äro säregna — endast i Finland föreligger samma problem — och därför måste också frågan om faran under krig för systematisk mordbrand från luften mot den svenska skogen upptagas till ett särskilt självständigt studium.

Sveriges verkliga fara från luften hotar våra skogar!

Vill man förstå och erkänna denna sats, då reser sig också frågan om lämpliga och möjliga skyddsåtgärder att vidtaga under fredstid.

I första hand måste enligt vårt förmenande en snabb, men ingående och allsidig *utredning* komma till stånd. En summarisk inventering på basis av föreliggande material av de olika skogsområdena med hänsyn till eldfaran, skogens värdefullhet, möjligheterna att genom preventiva åtgärder begränsa uppkommen eld m. m. synes böra komma till stånd. Då man måste på förhand vara klar över svårigheterna att i vanlig ordning erhålla släckningsmanskap, blir en praktisk uppgift att avgränsa olika skogsområden från varandra med dikningar, uthuggningar eller gator. Våra sjöar, vattendrag och träskområden utgöra ju härvid jämte åker- och ängsmarkerna ett naturligt försvarssystem mot elden, som det gäller att studera och komplettera. Ytterligare synes böra utredas på vad sätt eldsläckning eller skyddsarbeten i någon mån skall kunna verkställas av den del av befolkningen, som icke får antagas vara militärt mobiliserad eller ofrånkomligen bunden vid brådskande samhällsnyttigt arbete. Spörsmålet om nu ifrågasatta preventiva motåtgärders organisering såsom beredskapsarbete bör studeras. Diverse frågor av ekonomisk natur uppkomma, ävensom frågor angående samarbete i nu förevarande avseende mellan staten, kommunerna och de enskilda skogsägarna. En plan för organisation av skyddsåtgärder bör finnas. Erfarenheter och rön från hittills förekomna skogseldar böra samlas och eventuellt populariseras i en broschyr med praktiska anvisningar, vars spridning ombesörjes i skogsbygderna.

Vi ha oss bekant, att nu avhandlade spörsmål redan är föremål för viss uppmärksamhet från militärt och skogsvårdshåll. Med hänsyn emellertid till att frågan om de svenska skogarnas bevarande är en angelägenhet av utomordentlig vikt, ja en hela nationens angelägenhet, för vars behandling statsmakterna synes böra mobilisera väsentliga resurser, ha vi förmenat att i detta fall ett samarbete mellan riksdagen och regeringen är på sin plats.

När den ifrågavarande utredningen verkställts måste vidare, med utgångspunkt härifrån, övervägas vilka av de önskvärda skyddsåtgärderna som lämpligen kunna igångsättas *redan under innevarande vinter och instundande vår.*

Med åberopande av vad sålunda anförts föreslås härmed,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning angående faran för skogseld under krig genom fiendens åtgöranden, med förslag till lämpliga skyddsåtgärder.

Stockholm den 17 januari 1940.

Georg Branting.

H. Sten.

C. I. Asplund.

Carl Sundberg.

William Nisser.

Israel Lagerfelt.

J. B. Johansson.

B. v. Stockenström.

L. Tjällgren.

Ivar Ekströmer.

Elof B. Andersson.

A. R. Aronsson.

Bernhard Nilsson.

Axel Mannerskantz.

B. A. Nilsson.

Per Andersson.

Fredrik Ström.

Ernst Eskhult.

A. O. Frändén.

Sven V. Hansson.

Lage Svedberg.

Nils Andersson.

K. I. Sköldén.

Leon. Hagström.